

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Modstandskampen 1940 - 45

2 · April 2004

Gestapofanger
Krigssejlere
Modstandsfolk

LANDSFORENINGEN
ERHVERVSHÆMMEDE
FRA FRIHEDSKAMPEN

HORSERØD
FRØSLEV
DACHAU
HANNOVER-STÖCKEN
NEUENGAMME
SACHSENHAUSEN
STUTTHOF
BUCHENWALD
THERESIENSTADT
RAVENSBRÜCK

Modstand - vist nytter det...

Modstandskampen 1940 - 45

Gestapofanger Krigssejlere Modstandsfolk

Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen

Formand: Alfred Andersen, Bregnevej 7, 5220 Odense SØ, tlf. 66 11 58 69.

Næstformand: Mogens Henrik Nielsen, Nystedvej 14, 4000 Roskilde, tlf. 46 75 77 13.

Sekretær: Kaj Christensen, Sdr. Fasanvej 53, 4. th., 2000 Frederiksberg, tlf. 38 19 68 06.

Kasserer: Birthe Fuglsang, Strandbakkevej 28, 8250 Egå, tlf. 86 22 40 46.

Bestyrelse: Børge Juul Jensen, Lillegade 10', 8500 Grenå, tlf. 86 32 08 71.

Modstandskampens Bladudvalg

Formand: Alfred Andersen, Bregnevej 7, 5220 Odense SØ, tlf. 66 11 58 69.

Udvalg: Kaj Christensen, Birgit K. Fischermann, Dagmar Mørk Jensen, Anni Mørk.

Indlæg dækker ikke nødvendigvis foreningens eller redaktionens synspunkter.

(Eftertryk tilladt mod kildeangivelse)

Kammeraternes Hjælpefond

Selvejende institution, stiftet 1945

Forretningsudvalg:

Formand: Anna-Lise Clausen, Præstefælledvej 67, 2770 Kastrup. Tlf. 32 51 50 13

Næstformand: Mogens Dyre, Kærvej 14, 6400 Sønderborg. Tlf. 74 42 86 26

Sekretær: Aase Beck Eigenbroth, John F. Kennedys Plads 4, 9000 Aalborg. Tlf. 98 12 32 31.

Kasserer: Poul Brandt, Lerholm Vænge 33, 2610 Rødovre. Tlf. 36 41 33 24.

Giro: 1000 780

Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Værløse. Tlf. 44 48 56 74

Neuengamme Foreningens Rekreations- & Hjælpekasse til fordel for Frihedskampens Ofre

Adresse: Anna-Lise Clausen, Præstefælledvej 67, 2770 Kastrup, tlf. 32 51 50 13.

Midlerne fra salg af frimærker med overpris, til fordel for frihedskampens ofre og deres minde, udgivet i anledning af 40 års dagen – 4. maj 1985, uddeles til rekreationsformål eller -hjælp i særlige trangstilfælde. Beløb kan søges af danske statsborgere, der er – eller vil kunne anerkendes – i henhold til lov om erstatning til besættelsestidens ofre § 1a.

Anmodning om ansøgningskema sendes til ovenstående adresse.

ABONNEMENT, BLADREGNSKAB OG ANNONCER

Dagmar Mørk Jensen
Dammes Teglgård 20, 1 th
6200 Aabenraa
Tlf./fax. 74 62 71 14 og
Tlf. 21 68 47 61
Giro 62 0 32 56

REDAKTION

Kaj Christensen
Sdr. Fasanvej 53, 4 th
2000 Frederiksberg
Tlf. 38 19 68 06
Ansvarshavende

Birgit Krasnik Fischermann
Gl. Vartov Vej 29, 2 tv
2900 Hellerup
Tlf. 39 62 83 55

TRYK

Fjerritslev Tryk A/S

TIL ABONNENTERNE

Bladet vil udkomme i månederne februar, april, juni, august og november. Stof, der skal med i bladet, skal være inde på redaktionen den 1. i måneden umiddelbart før.

PRIS

125,00 kr. i 2004.

Modstandskampen 1940 - 45

Gestapofanger
Krigssejlere
Modstandsfolk

2. 2004

*Modstand -
vist nytter det...*

Modstandskampen 1940 - 45

Gestapofanger Krigssejlere Modstandsfolk

Organ for ERHVERVSHÆMMEDE
fra FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Buchenwald-klubben
Dachau-klubben
Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen
Landsforeningen af Gestapofanger fra Besættelsen
Hannover-Stöcken-gruppen
Horserød-Foreningen
Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme
Sachsenhausen-foreningen
Stutthof-foreningen
Theresienstadt-foreningen
Krigssejlerne

Nr. 2

2004

10. årgang

»Det man ikke husker, eksisterer ikke«

Den 19. september 1944 gik det danske rigspoliti i stå. 1600 danske politimænd blev taget af den tyske besættelsesmagt og sendt til tyske KZ-lejre i ca. 8 måneder.

I den tid vi opholdt os i de forfærdelige lejre døde der en dansk politimand ca. hver anden dag og mange flere pådrog sig en sygdom for resten af livet.

Nu 58 år efter måtte vi opløse vores kammeratskabsklub, »Buchenwald-klubben« i København. Vi er nu kun ca. 150 gamle mænd tilbage af de 1600, der blev taget. Alle er vi nu mellem 80 og 90 år, og ingen af os har kræfter til at varetage bestyrelsesarbejdet fremover. Bestyrelsen indkaldte derfor til en afskedskomsammen på Politigården i København den 19. september 2002.

I god tid blev Rigspolitichefen og Københavns Politidirektør indbudt til at komme og sige et par ord til de ca. 50 gamle politifolk, der trods mange besværigheder var mødt frem med ledsagere. Begge politicheferne sendte afbud, og der blev ikke i stedet sendt en anden politiembedsmand. Da den afgående sekretær gav denne meddelelse, blev der dyb tavshed i forsamlingen.

»Det man ikke husker, eksisterer ikke«!

Maden blev serveret i næsten tavshed. Én eller anden havde sørget for musik under middagen, hvilket jo normalt er hyggeligt, – mange af os gamle politimænd benytter høreapparater, og det der kom ud af højttalerne virkede som generende støj.

Jeg vil nu berette om nogle af de mange forfærdelige oplevelser vi blev udsat for, set fra min synsvinkel, under den værste katastrofe i dansk politis historie. Det er ikke i kronologisk orden, men som jeg ser dem for mig i skrivende stund:

Når der blev råbt ud til den store aftenappel styrtede mange tusinde magre mænd ud på den store plads. De havde ikke købt dyre afmagringspiller for at blive slanke. Det blev de helt naturligt af kun at spise den smule mad de fik. – Tankevækkende!

Efter 3 lange måneder i Neuengamme og Buchenwald blev vi sendt på udekommando i det tyske rige. I mange, mange timer blev vi tvunget til at knokle for det tyske herrefolk.

Den 17. december fik vi igen udleveret vores politiuniformer, så vi kunne smide de forhadte sribede

fangedragter. Vi mange danske politifolk blev brutalt stuvet sammen i én barak, så sammenpresset som aldrig før. Ikke alle kunne ligge eller sidde ned, men humøret var højt. – Vi troede vi skulle hjem.

Den 18. december kl. 6 morgen blev alle jaget ud på den store appelplads. Det frøs stærkt den dag, en iskold blæst fejede hen over den store øde plads. Vi rystede alle af kulde i vore tynde sommeruniformer.

Den 17. december havde vi givet vores venner, nordmændene, resten af vores Røde Korspakker, idet vi jo troede på hjemrejsen.

I dag, 58 år senere, ser jeg tydeligt os mange danske politifolk stå på pladsen i Buchenwald. Vores tynde sommeruniformer gav ikke megen varme i den bidende kulde. Vi stod der og ventede på at blive afhentet af danske busser, men nej, igen var det de snavsede og utætte kreaturvogne der ventede på os, for at transportere os til mange måneders slavearbejde i det onde land.

Jeg husker tydeligt den unge, tyske SS-løjtnant, der gik og styrede de mange udvalgte KAPOER, der med lange træstave slog enhver politimand der kom ud af geledet.

I ca. 10 timer havde vi stået på den

kolde appelplads og ventet uden mad og drikke og uden at kunne gå på latrinerne.

En stor, mager politimand brød ud af geledet og gik hen til SS-manden. Han bad på flydende tysk om tilladelse til at gå på latrinet og drikke noget vand. Der var mange af hans kollegaer, der var syge af dysenteri og var meget tørstige. Jeg husker tydeligt SS-ernes hånlige svar: »I er udskrevet fra Buchenwaldlejren, I må vente til I bliver afhentet. I må vente til I kommer til den næste lejr!«

Endnu en gang bad den danske politimand om lov til at gå på latrinet for at få noget at drikke. SS-erne svarede ham ikke, men gav tegn med hånden til de ivrige KAPOER om at jage politimanden tilbage i geledet, hvor vi andre sultne og tørstige sjæle stod.

To KAPOER ramte politimanden idet han vendte sig om for at gå tilbage til geledet. SS-erne så med væmmelse på den syge mand. Hans uniformsbukser var gennemvædet af urin og lort. En stank stod i den klare frostluft. – En lugt af lort og klor hang der altid over lejren.

Kreaturvognen var tæt pakket med mænd. Vognen stank af kvæg og snart blandedes stanken med svedlugt fra de sammenstuede mænd. Nogle kastede op, én havde skidt i bukserne. Det var umuligt at bevæge mere end en hånd eller en fod. Vognen var tæt pakket med bange og ængstelige mænd. Alle stod vi op. Ville man sætte sig, var der stor risiko for at blive mast ihjel. Sveden strømmede ned ad os. Vi pintes af både tørst og sult.

Efter en times tid begyndte mændene at besvime, men de blev stående oprejst trods bevistløsheden, idet der ganske enkelt ikke var plads til at falde. Nogle begyndte at tage tøjet af sig. Mange flåede i de stramme uniformer. En ulidelig stank fra de uvaskede, svedige kroppe blandede sig med lugten af lort og urin og gjorde opholdet i den trange kreaturvogn ulideligt.

Sveden løb ned i øjnene på os, så vi ikke kunne se. Hvert ryk det gav i toget sendte en jagende smerte igennem os. En vold af stinkende mænd blev presset sammen, så vi måtte snappe efter vejret.

Efter ca. 20 timers kørsel uden mad og vand standsede toget på et sidespor, og vi bange politimænd forlod kreaturvognene. Der blæste en frostklar vind, og kulden bed igennem de tynde sommeruniformer. De der

Knud Anesen, som ung, i dansk politiform.

endnu havde lidt kræfter i behold hoppede og slog kuskeslag med armene for ikke at fryse. Hurtigt kommanderede vagterne os i rækker til den lange march mod den nye lejr.

Kikkede vi tilbage ad den lange vej vi havde gået, så vi, at grøfterne på begge sider var gule af urin. Kulden fik mændene til at tage deres slatne lem frem for at lade vandet. Frosten og urinen fik grøfterne til at ligne en eng fyldt med gule engblommer.

Julen 1944 var lige overstået. Den var blevet »fejret« i krigsfangelejren Myhlberg Stalag IV B. Den havde været kold og mager. Det var længe siden vi havde fået Røde Kors-pakker fra Danmark, så humøret var på højde med kuldegraderne. Vi krøb sammen i de kolde barakker, i hvis midte der stod en lille kakkellovn. Til den fik vi kun 10 briketter om dagen. I barakken var ingen køjer, så vi lå nærmest oven i hinanden på gulvet for at holde varmen. Om dagen kunne vi trave os til varmen på den store åbne plads mellem barakkerne.

Om natten blev døren lukket og det var forbudt at vise sig på pladsen hvor latrinerne lå. Der ville blive skudt, hvis nogen viste sig. Det var naturligvis umuligt, at vi kunne holde os hele natten. Den tynde mad vi fik, samt kulden, fik os alle til at rende hen til døren for at få blæren tømt. Tønden, vi hentede maden i stod lige der. Den var næsten lige så fuld om morgenen, som når vi havde hentet dagens madration, men indholdet var ikke mad. Den blev rensset dagen efter, og så hentede vi en ny

tønde suppe, dagens ration. Andet var der ikke at gøre ved den ting.

Spisekar havde vi ingen af, så vi tømte de engelske krigsfangers lager af tomme, rustne konservesdåser. Dem spiste vi af i den tid vi var i lejren.

Juleaften – jeg glemmer den aldrig. Nogle af gutterne drev over i en tom barak, hvor en engelsk præst holdt en kort julegudstjeneste. Jeg var blevet liggende på gulvet i barakken og lod som jeg sov. Da sjakket var borte, vendte jeg mig om på maven, trak min kappe op over hovedet og tænkte så intenst på dem derhjemme, at jeg følte, jeg var hos dem.

Vi stod og stampede for at holde varmen. 250 mand skulle til Leipzig. Endelig fik vi ordre til at marchere ned til de kreaturvogne, der skulle transportere os derhen.

Nu var vi på vej. Iskold blæst og sne susede ind gennem huller og sprækker i vognene. I timevis rullede vi frem og i timevis holdt vi stille på et sidespor, når tungtlastede militærtog buldrede forbi.

Endelig holdt vi for sidste gang og fik ordre til at stige ud. Stive lemmer blev banket og tævet, det var svært at få varmen igen.

Vi skulle gå et langt stykke vej, inden vi var fremme ved den nye lejr. Gamle værnemagtssoldater var med for at passe på os. De var lige så sultne og forfrosne, som vi andre var. Vi kom næsten til at holde af de gamle fyre, men vi var jo lige sluppet ud af kløerne på SS, og forskellen var til at tage og føle på.

Hen ad islagte veje og gader gled og stred vi os frem. Én faldt og andre gik på næsen over ham. Der lå en bandende og svovlende dyng beskidte mandfolk og rodede i sneen efter deres pakkenelliker. Huse kom til syne i mørket – næ, det var ikke huse, men ruiner efter ruiner af bombede sodsværtede huse. Men sneen, den sne der piskede os i ansigterne, havde lagt et skærmende og skjulende tæppe over det hele. Det lignede et eventyrrige, ak ja, men hvilket eventyrrige!

Fra den hængevommende underofficer, der gik i spidsen for kolonnen, lød en strøm af eder og forbandelser. Jeg forstod heldigvis ikke ret meget af det, men var han blevet bønhørt, havde vi nok haft det lidt varmere, og små djævl med horn i panden havde ristet os over en sagte ild.

Nu brølede han holdt. Vi var fremme ved den nye lejr, og nu skulle

der bringes orden i geledderne, så vi med anstand kunne marchere ind gennem endnu en pigtrådslåge.

I dagevis havde vi gravet grave til de mange civile bombeofre i Leipzig. I begyndelsen gravede vi enkeltgrave, men der var så mange døde, at vi måtte grave store fællesgrave, hvor der kunne stå 50-100 kister i hver grav.

En fjern lyd fra motorer, der hastigt nærmede sig i den klare morgensol. De arbejdende politifolk spang op af de dybe grave og søgte dækning. Motorlyden fra de angribende fly blev stærkere og stærkere. Bæreholdene, der bar de mange kister ud fra kirken, satte voldsomt de skrøbelige finerkister fra sig på marken og løb i dækning.

Der lød en øredøvende bragen, da nogle luftværnsbatterier åbnede ild. Nu hørte vi denne frygtindgydende, hvinende, hylende lyd fra bomber, der susede mod jorden. Jorden skælvede under de vældige brag.

Jeg kastede mig ned på jorden bag en af de store gravsten og holdt mig for ørerne, mens jeg tænkte: Mig skal de ikke få - nej - de skal ikke få mig.

Bombebragene lød stadig. Gamle grave blev sprængt. Ligrester, knogler og hvide skeletrester fløj rundt i luften. Jorden rystede under nedslagene.

De mange luftalarmer, bomberne der faldt, det triste arbejde og de mange døde tyskere til trods, kunne der opstå situationer, der fik os unge politifolk til at brøle af latter.

I foråret 1945 bombede de allierede Tyskland i stumper og stykker, og Leipzig fik sin part.

En af politimændene, der ikke nåede ned i kirkens kælder, havde gemt sig i nogle store betonrør, der lå på pladsen. Lufttrykket fra en af de mange bomber havde blæst ham ud i hovedet på en kollega, der havde fået mavepine og sad og lettede sig for enden af det store betonrør.

Luftalarmen blæste af, og vi blev af de tyske vagter jaget i gang med at samle de mange gamle skeletdele fra de søndersprængte grave.

Kære venner - en epoke er slut.
Farvel.

Knud Anesen

Ikke alle var ens

Hyldest på vers til en kvinde, som jeg næsten ikke kender. 10. april 1945

Det fangenskab over halvandet år
var slut nu med flugten i skoven,
i Tyskland vi var, men vidste ej hvor,
og var ej beskyttet af loven.

Med angst gik vi ud på vejen igen,
da fangekolonnen var borte,
vi anede ikke, hvor vi sku' gå hen
med år under vagters eskorte.

Vi valgte den retning, vi mente var nord,
ufatteligt selv at bestemme,
i hver sine tanker og helt uden ord,
men angsten man kunne fornemme.

Som muselmænd gik vi i fangedragt,
vi var da for nemme at kende,
vi måtte ustandselig være på vagt,
helt klar over hvad der ku' hælde.

Vi kunne ej tigge om andet tøj,
det turde vi ej risikere,
enhver kunne se, at om dragten vi løj
og kunne os straks arrestere.

Så gik vi og drømte om, hvis vi kom hjem,
om masser af mad og af drikke,
og en ting var sikkert, når vi kom frem,
om mad skulle vi aldrig mer tigge.

Den første by var nu ganske nær
dens prøvelser havde vi frygtet,
vi håbed, der ikke var militær,
for enhver kunne se, vi var flygtet.

På skilt så vi byen hed Arendsee,
hvor lå den mon henne i verden?
Vi følte at her kunne alting ske
og at øjne fulgte vor færden.

Da vi var på vej ud af byen igen,
kom en dame på cykel langs vejen,
hun sagtnede farten, da hun kom derhen,
mon det nu var enden på legen?

Hendes ord gjorde os hurtigt rolig igen,
hun talte, men så ej på os.
Følg efter mig, stol på at jeg er en ven,
de ord dæmpede næsten vor trods.

Men angsten og tvivlen kom hurtigt igen,
vi var jo så tit blevet skuffet,
vi turde ej tro på en tysker som ven
en sådan vi aldrig havde truffet.

Lidt henne ad vejen, i hus nummer seks,
hun ventede på os i haven,
nu måtte vi styre vort tyskerkompleks
og hun var måske netop gaven.

Det første hun sagde, sidder dybt i mit sind:
»Velkommen«, så skønt lød ordet,
så bød hun os i sit køkken ind,
og bad os ta' plads ved bordet.

Hun spurgte os ikke om hvem vi var,
nok klogt slet intet at vide,
blot ved at hjælpe, hun spilled hasard
og mangan en lov overskride.

Hun brased kartofler og kom med brød,
vi ønskede ej andet på jord,
vi vidste, det afsavn for hende betød,
men så kun det bugnende bord.

Vi spiste og spiste den gode mad,
vi havde ej spist et par dage,
hun bød blot mer og smilede glad,
der blev ikke meget tilbage.

Da så vi på væggen et tysklandskort,
det fyldte os nærmest med gru.
Hvor Tyskland dog var uendelig stort,
der var hundrede mile endnu.

Vi lærte os hurtigt den vej vi sku' gå,
og de byer vi skulle passere,
problemet var tøjet, som vi havde på,
ved spørgsmål, en løgn at levere.

Jeg hedder fru Gralman, det pludselig lød,
men jeg vil ikke kende jer navne.
Min mand, som soldat, er ved østfronten død,
så hans tøj vil han ikke mere savne.

Hvis tøjet kan passe, så tag det blot,
nu har det jo hængt her så længe,
hvis tøjet kan hjælpe, så er det kun godt,
end jer, kan vist ingen mer trænge.

Jeg havde ej troet, der fandtes en
som den hjælpsomme kvinde,
dem vi havde mødt, var hårde som sten
hun kunne ej føles som fjende.

Min makker fandt tøj, der passede godt,
det var lige tilpas til hans højde,
han fandt et par sko, så nu var han flot,
det kneb dog en del med hans drøjde.

Jeg prøvede alt, både sko og tøj
men kunne det slet ikke passe,
det ærgrede mig meget, men jeg var for høj,
for tøjet var første klasse.

Jeg måtte have bukser, og fandt et par,
de var gode, men temmelig korte,
for længe jeg sribet fangetøj bar,
hvor skønt at det nu var borte.

Fru Gralman kom med to stykker snor
til at holde bukserne oppe,
for livvidden var jo alt for stor
til vore slemt afmagrede kroppe.

Vi kunne ej gå med vor fangekalot,
så hun fandt til os to kasketter.
Vi så på hinanden og syntes det var flot
og vi ligned ej mere skeletter.

Vi fik et krus mælk, inden vi sku' afsted,
det havde vi savnet så længe.
hun gav os en æske tændstikker med,
til sidst oven i købet lidt penge.

Så sku' vi afsted og sige farvel,
den afsked var svær at klare,
vi havde os sat i en frygtelig gæld
og udsat fru Gralman for fare.

Hun virked så rolig, da vi sagde farvel,
medens vi viskede en tåre fra øjet,
vi ønskede hinanden alt lykke og held,
og takkede for maden og tøjet.

Så stod vi på Saltzwedelstrasse igen,
nummer seks hvor fru Gralman bor,
fra Arendsee vidste vi, hvor vi sku' hen,
for nu kendte vi vejen mod nord.

Hvordan skulle det gå vores nye ven,
for fronten var nu ganske nær,
hende fik vi nok aldrig at se igen,
og de vented den russiske hær.

Jeg aldrig vil glemme den godhed vi fandt
uden andet end hjælpens motiv,
men mange af vore fordomme svandt,
og måske, har hun reddet vort liv.

Hans Larsen

Tak

Jeg vil gerne bringe en stor tak til alle, der var på Bernadottegården til reception den 30. december 2003. Også en stor tak for den støtte og opbakning jeg har fået fra så mange af jer i de 14 1/2 år, jeg har været forstander på Bernadottegården.

Som nogle af jer ved, var jeg ikke selv til stede til receptionen, da jeg var indlagt på Køge sygehus.

Jeg er frisk og rask nu, og glæder mig til – gennem mit nye arbejde som KZ-sygeplejerske – fortsat at skulle have relationer til mange af jer.

Mange hilsener fra Emmy Reitof

Sentenser

Det borgerlige samfunds værdinorm er klar. Man er hvad man har.

Carl Scharnberg

Livet må leves forlæns og forståes baglæns.

Søren Kierkegaard

PROGRAM

Frøbjerg Baunehøj 5. maj 2004

Kl. 18.30: Hjemmeværnets Brassband Fyn musicerer under ledelse af Kai Nielsen.

Kl. 19.00: Fanerne føres til mindesmærket (faneborg). Skovrider Søren Kirk Strandgaard, Fyns Statsskovdistrikt byder velkommen.

Fællessang »En lærke letted«.

Frøbjergtalen v/borgmester Finn Brunse, Tommerup Frihedsbudskabet.

Brassbandet spiller »Danmarks frihedssang«.

Modstandsbevægelsens tale v/fhv. redaktør Bent A. Kock

Kransenedlæggelse, »Last Post«, Fællessang »Altid frejdig«

Pause - private buketter kan lægges, fotografering m.v.

Fællessang »I alle de riger og lande«.

Hjemmeværnets tale v/ ?

Overrækkelse af hæders- og anciennitetstegn til personel af Hjemmeværnet v/ chefen for Hærhjemmeværnsdistrikt Nordvestfyn, major Peter Holst-Hansen.

Fællessang »Det haver så nyligen regnet«.

Afslutning v/ formanden for Frøbjergkomiteen, amtsrådsmedlem Carsten Abild.

Hjemmeværnets busser sørger for transport fra plads til højen.

Mindelunden i Ryvangen den 4. maj 2004

Der er lagt følgende program for dagen

Kl. 10.00

lægger elever fra Bispebjerg skole blomster på hver enkelt grav.

Kl. 19.45

vil Hjemmeværnsregion VI spille.

Kl. 20.00

byder formanden for Kammeraternes Hjælpefond velkommen. Zahles kor synger fædrelandssange.

Tale af general Kjeld Hillingsø.

Derefter spiller musikkorpset endnu engang og ko-ret synger, inden mødet afsluttes. Og alle forener sig med kor og musikkorps i sangen »Altid frejdig«.

**Højtideligheden arrangeres af
Kammeraternes Hjælpefond.**

SAMMENSLUTNINGEN

Københavns Rådhus den 9. april 2004

Højtidelighed for Danmarks Besættelse kl. 11.55

HJV/ Harry Henriksen

MINDEGUDSTJENESTE

Helligaandskirken - 5. maj 2004 kl. 17.00

59 året » For frihed og fred i Europa«

Præludium	Der spilles »Kongernes Konge«. Herunder føres fanen ind i kirken.
Salme	»Vor Gud, han er så fast en borg«.
Læsning	Esajasbogen kap. 9,1-6.
Solo	»En lærke letted«
Salme	»Alt står i Guds faderhånd«
Prædiken	Lektor Karsten Fledelius
Salme	»Mægtigste Kriste«
Postludium	»Prins Jørgens March«

Fanen føres ud.

*Vi følger fanen ud til monumentet
for »Den ukendte KZ-fange«.*

Kransenedlæggelse ved major Niels Elsborg.

Bøn	»Fader vor«
Salme	»Altid frejdig når du går«
Trompet	»Retræten«

H.J.V. / Harry Henriksen

Ved Anni Mørk.
Sendes til Dagmar Mørk Jensen,
Damms Teglgård 20, 1.th.
6200 Aabenraa
Telefon og fax 74 62 71 14

Forsinket
27. marts

Lars Søren Larsen 90 år
Strandvejen 354 2.s
3060 Espergærde

17. april
Villy Fuglsang, 95 år
Samsøgade 39
9000 Aalborg.

20. april
Carl Hansen, 80 år
Bernstorffsgade 44
9000 Aalborg

30. april
Gudrun Jepsen, 80 år
Kongensgade 12
9293 Kongerslev

2. maj
Henry Christensen, 85 år
Hvedevænget 2
9000 Aalborg

3. maj
Frederik C. Nielsen, 80 år
Tvedvej 86
5700 Svendborg

8. maj
Inge Jensen, 85 år
Bangsbovej 10
9900 Frederikshavn

12. maj
Gudrun Østbjerg, 80 år
Adelgade 67
9500 Hobro

13. maj
Axel Petersen, 80 år
Nøddevænget 5
5700 Svendborg

14. maj
Dagmar Mørk Jensen, 80 år
Damms Teglgård 20
6200 Aabenraa
(bortrejst på dagen)

17. maj
Jørgen Bertelsen, 80 år
Norgesvej 27
9480 Løkken

19. maj
Inger M. Bach, 85 år
Voldgade 16
7500 Holstebro

25. maj
Grete Hansen, 75 år
Kornblomstvej 23
9000 Aalborg

31. maj
Kaj Ejlertsen, 80 år
Chr. VII Vej 14
6070 Christiansfeld

Thomas Bahnsen, 85 år
Veronavej 17
2300 København S

1. juni
Karen Kvist, 80 år
Vesterbro 19 A
9000 Aalborg

Leo Krogh Hansen, 85 år
Stammen 20 C
9260 Gistrup

6. juni
Georg Boisen, 90 år
Ved Vandløbet 25
2610 Rødovre

11. juni
Inger Christensen, 75 år
Særkærparken 99
7500 Holstebro

Villy Jepsen, 85 år
Kongensgade 12
9293 Kongerslev

Tillykke

til alle fødselarerne

HUSK nu alle at tænke på alle dem, der kan fejre en rund dag i 2004.

*Med venlig hilsen
Anni Mørk*

Læserbrev

Som I kan se i »Runde Dage«, bliver en af bladets meget flittige medarbejdere 80 år

Hjertelig tillykke Dagmar!

Vi er mange, der nyder godt af din hjælp i hverdagen, derfor håber jeg, at din telefon bliver glødende, og at postbudet får en masse at slæbe på den 14. maj.

Du ønskes alt godt fremover, og som du altid selv siger: »Smil og verden smiler til dig«!

Anni

Frihedskampens Veteraners årsmøde 2004 i Fredericia

Ved en beklagelig fejl er Årsmødet i FV bladet annonceret til dagene 20. og 21. marts.

De rigtige datoer er den 20. og 21. april.

Gironummeret er opgivet til 40655700, men det rigtige nr. er 406-5700.

Husk tilmelding senest den 3. april.

Red.

Ny struktur

Bernadottegården i Roskilde efter 1. januar 2004

Den 1. januar 2004 indførte Roskilde Kommune en ny struktur på ældreområdet. Derfor denne artikel for at fortælle lidt om, hvad ændringen kommer til at betyde for Bernadottegården og dens beboere.

Overenskomsten mellem Sammenlutningen af danske fanger fra Frihedskampen 1940-45 og Roskilde Kommune fra 1976 udløb efter 25 år pr. 1. januar 2002. Bernadottegården overgik fra at være en selvejende institution til at være en kommunal institution, dog stadigvæk med en forstander, men med en ændret bestyrelse, som fik mindre ansvar og indflydelse.

I den ny struktur er der i spidsen for ældreområdet en ældrechef, som har det endelige ledelsesmæssige ansvar.

Byen er nu inddelt i 3 områder med to eller tre plejehjem i hvert. Området ledes af en ansvarlig områdechef, en souschef og et antal områdeledere. Område Nord består af Bernadottegården og Domsognets Plejehjem plus et lokalområde med en fælles ledelse.

Forstanderstillingen er faldet bort, og da Emmy Reitoft (ER) ikke ønskede at søge en ny lederstilling blev der, efter forhandling, oprettet en ny stilling til Emmy – en vigtig stilling som KZ-sygeplejerske med et arbejdsområde, der omfatter tidligere modstandsfolk, KZ-fanger og krigssejlere (MF'erne). Bestyrelsen er blevet erstattet af et centerråd, og for at sikre brugerindflydelse er det sammensat af lokalt valgte borgere fra området, desuden af borgere udpeget af byrådet – og sidst, men ikke mindst, to medlemmer fra Fangesammenslutningen, som efter aftale med byrådet skal sidde i Centerrådet i 10 år, dvs. indtil udgangen af 2011. Det er Else Drejer (ED) og Mogens Henrik Nielsen (MHN), og de er selvsupplerende.

For 5 år siden stiftede Bernadottegårdens bestyrelse en Beboerfond, som skulle hjælpe med til at forsøge livet lidt og gøre dagligdagen mere afvekslende for beboerne ved at give støtte til en udflugt, hjælp til et ålegilde for medlemmer af MF-klubben (de tidl. modstandsfolk og fanger), et

Bernadottegårdens springvand og fontæne foran blok 4. Foto: MHN.

glas rødvin til søndagsmiddagen, hjælp til oprettelse af et modstandsbibliotek og støtte til sammenkomster ved vore mindedage den 9. april, 4. og 5. maj og den 29. august. Alt sammen aktiviteter, som beboere på almindelige kommunale plejehjem ikke kan få del i. Der er ikke penge til den slags i et kommunalt budget.

Pengene til fonden kommer fra pengegaver bl.a. i forbindelse med navngivning af beboerlejligheder. Det har været fangeforeninger, modstandsorganisationer, private mennesker og offentlige institutioner, som gerne ville sætte et minde for en tidligere modstandsmand eller -kvinde samtidig med, at man gav en sum penge til Bernadottegården og dens beboere.

Fondens bestyrelse består af en repræsentant for de tidligere fanger, en repræsentant for beboerne og en medarbejder tilknyttet Bernadottegården. De tre er i dag MHN, ED og ER. For at skabe bredde i fondens arbejde har vi fået Povl Kildemoes, som af Byrådet er udpeget til Centerrådet og selv tidligere KZ-fange, knyttet til fondens bestyrelse som et ikke-stemmeberettiget medlem.

Emmy Reitofts nye stilling som KZ-sygeplejerske indebærer, at hun dels

skal være opsøgende overfor de ca. 30 beboere, der hører til gruppen af fanger, modstandsfolk, allierede søfolk, enker og ægtefæller, der bor på Bernadottegården og i Bernadotteparken, og dels varetage opgaverne vedrørende visitation hos dem, der har et ønske om at blive fremtidige beboere.

Emmy har endnu ikke struktureret dette arbejde, som hun hidtil, sammen med den nuværende souschef Birgit Hestbek, har varetaget sideløbende med sit lederjob. Men en afgørende forskel er, at den selvstændige kompetence, som lå i lederstillingen, ikke ligger i den nye stilling som KZ-sygeplejerske. Stillingen er placeret som en stabsfunktion under den nye leder, Bente Hald, og det nærmeste samarbejde bliver med de nye områdeledere og det daglige personale.

Der bliver mere tid til den enkelte beboer og – ikke mindst – der bliver mere tid til de beboere, som har pinefulde traumer efter krigen, og som har brug for megen ekstra støtte og hjælp i hverdagen.

Planen er at besøge disse beboere fast to gange om året og derudover aflægge besøg efter behov. Sammen vil ED, MHN, PK og ER sørge for, at der er arrangementer for MF-gruppen i huset mindst hver anden måned og to

En del af Bernadottegården, med flagstang og »tit« til mindeegen. Foto: MHN.

gange om året bliver der udflugter. Disse arrangementer bliver støttet af Beboerfonden.

Det tætte samarbejde med Arbejdsskadestyrelsen og Anna-Lise Clausen vil fortsætte. Det drejer sig om støtte til beboerne med at få hjælp til medicin, hjælpemidler og genrejsning af erstatningssager. Man mødes jævnligt for at udveksle erfaringer til gavn og glæde for beboerne.

ER vil fortsætte med den procedure, der har været brugt i mange år i forhold til de borgere, der ønsker en KZ-plads. Borgeren vejledes inden han/hun søger en bolig. Der aftales evt. et besøg på Bernadottegården. Inden ER aftaler tid til et hjemmebesøg, kontaktes Arbejdsskadestyrelsen for at få bekræftet eller afkræftet, om den pågældende er anerkendt på erstatningsloven.

Hvis borgeren er anerkendt, foretager ER et hjemmebesøg og udfærdiger efter besøget en besøgsrapport, hvori bl.a. traumerne fra besættelsestiden beskrives. Det vil senere være til stor hjælp for det personale, som skal udføre forskellige opgaver for den pågældende.

Hvis borgeren ikke er anerkendt på erstatningsloven, foretages der også et hjemmebesøg. I disse tilfælde foretages der en udredning, som udelukkende beskriver ansøgerens aktiviteter under besættelsen. Denne rapport vurderes af ED og MHN, som ud fra udredningen afgør, om den pågældende vil kunne godkendes til en plads på Bernadottegården.

Stillingen som KZ-sygeplejerske betales af Roskilde Kommune af en

mindre ekstranormering beregnet til gruppen af fanger/modstandsfolk på Bernadottegården. Stillingen er ikke tidsbegrænset, men timerne er foreløbig bevilliget i endnu 8 år og det vil være naturligt, at timerne trappes ned, når gruppen af fanger/modstandsfolk bliver mindre. Dette er der dog ikke tegn til, idet ventelisten – især til ældreboliger i Bernadotteparken – er meget lang og ventetiden er på flere år.

Hensigten med Roskilde Kommunes strukturændring har fra byrådets side været dels at bibeholde og helst øge serviceniveauet for de ældre og dels at kombinere dette med en økonomisk besparelse ved en stordriftsfordel. I flere år har lokalcentrene haft problemer med at overholde budgettet, bl.a. fordi man har været nødt til, f.eks. ved pludselig opstået sygdom, at benytte sig af vikarbureauer for at kunne yde den krævede ældreservice. Med de større områder og dermed større medarbejdergrupper regner man med, at det vil være lettere at erstatte manglende hænder.

En så stor ændring af en organisation vil selvsagt medføre nogle startvanskeligheder, men der er p.t. ikke meldt om nogen serviceforringelser. Den gamle bestyrelses bekymring har naturligvis været, at de senere års forandringer på ældreområdet skulle komme til at ændre beboernes dagligdag i en negativ retning. Men det ser heldigvis ikke ud til at være det politiske mål.

Emmy Reitoft –
Mogens Henrik Nielsen

Sentenser

I det indsigtfulde ligger det betydningsfulde.

Det normative eller det kausale.

Kaj Christensen

Hvis freden kommer før friheden, er døden nærmere end livet.

Kaj Christensen

Mammon er grundlaget for kunstens selviscenesættelse.

Mammon er aldrig kunst.

Kaj Christensen

Det sværeste er ikke at lede.

Det er at finde.

Kaj Christensen

Hold øjnene på dine idealer og fødderne på jorden.

Jean Jeures

Husk: Man ler af den kvikke, men agter den gode.

Anna Marie Lenngren.

Auschwitzdag

Bernadottegården Roskilde

Den 27. januar 1945 blev den tyske koncentrationslejr Auschwitz i Polen befriet af den russiske hær og nazisternes forbrydelser kendt for hele verden.

Ved befrielsen af Auschwitz stod det klart, at mellem 1 og 2 millioner mennesker havde mistet livet i lejren – myrdet brutalt, mænd, kvinder og børn. Derfor er det blevet besluttet, at for at disse uhyrligheder ikke skal blive glemte, skal man holde en årlig mindededag for disse ofre for folkedrab – også i Danmark.

I 2003 fandt den første officielle Auschwitzdag sted den 27. januar på Københavns Rådhus. I år blev der den 27. januar afholdt arrangementer i de 5 universitetsbyer uden for København. I Roskilde blev der afholdt to arrangementer, hvoraf det ene var på Bernadottegården, hvor plejehjemmet for de gamle modstandsfolk og fanger meget passende dannede rammen om en smuk højtidelighed.

Temaet for dagen var »Tilskuer eller beskytter?« og med dette tema ville man

- mindes ofrene for Holocaust og andre folkedrab
- sikre, at mindet om Holocaust bevares
- reflektere over den lære, der kan drages af Holocaust
- arbejde for et demokratisk og tolerant samfund.

Programmet på Bernadottegården var en blanding af taler, musik og sang. Borgmester Bjørn Dahl indledte og opfordrede i sin tale til de omkring 150

Den Unge Danske Strykekvartet.

fremmødte, at vi bevarer en fælles erindring om folkedrabene som en advarsel om, at forbrydelserne aldrig må gentage sig - at vi reflekterer over, hvordan vi lærer af historiens lidelser.

Han blev efterfulgt af Den Unge Danske Strykekvartet, som spillede Dimitri Sjostakovitj's meget smukke og gribende strykekvartet nr. 8 i C-mol, som komponisten efter et besøg i det udbombede Dresden tilegnede »Mindet om Fascismens og krigens ofre«.

Auschwitz er en milepæl i holocaust-beretningen, men den er ikke bare det. Det er en milepæl i al den rædsel og grufuldhed, der sker mod mindretal i det hele taget. Auschwitz er en repræsentant for adskillige andre udryddelseslejre. Det er en fælles menneskehistorie eller rettere Auschwitz-dagen er en umenneskelighedens dag, og det væsentlige er, at vi fatter den forfærdende virkelighed, sagde tidligere overrabbiner Bent Melchior i sin tale.

Efter en fællessang, hvor forsamlingen sang Kaj Munks »Den blå anemone«, fortsatte historikeren H. Sode-Madsen med at fortælle om de problemer, det gav for ham at vokse op med en far, der var tidligere kz-fange. En far, som ikke kunne give udtryk for sin indesluttethed og tavshed. En far der, som mange andre den gang efter krigen, selv savnede hjælp og forståelse for sine problemer med at overvinde mareridt og finde vej tilbage til en hverdag.

Roskilde Domkirkes Drengekor sang derpå en afdeling danske sange

Tidligere overrabbiner Bent Melchior.

under ledelse af Finn Evald inden tidligere kz-fange lektor Povl Kildemoes holdt en meget stærk tale, hvori han reflekterede over sine oplevelser som fange og ved senere besøg i tidligere kz-lejre. Om Bullenhusen-Damm skolen i Hamburg, hvor 20 jødiske børn i alderen 5-12 år blev hængt i kælderens den 20.-21. april 1945 efter at have været udsat for medicinske forsøg. Ved skolen er der i dag en rosenhave og en mindemur med en mindeplade. På pladsen står der: Hier stehst du – schweigend. Doch – Wenn du dich wendest – Schweige nicht. (Her står du – tavs. Men når du går – så tal).

Om kz-lejrens vold, sult, snavs og ydmygelser.

Om det ufattelige, da der begyndte at komme Røde Kors pakker til de danske fanger. Om De hvide busser og Greve Folke Bernadottes besøg i Neuenengamme.

Om unge historikere, der har travlt med at tage livet af myter og sætte spørgsmålstegn ved f.eks. myten om modstandskampen og myten om jernbanesabotagen.

Om en historiker og journalist, der skrev om statsministerens tale den 29. august 2003. Han kaldte talen »chokerende dum«. Statsministeren sagde bl.a.: Modstandsbevægelsen reddede Danmarks ære.

Sådan var statsministerens ord. Og de kaldes chokerende dumme.

Povl Kildemoes sluttede sit indlæg med at udtale, at vi har et ansvar, vi må ikke svigte de unge. Auschwitz-dagen er et godt og nødvendigt initiativ. Vi har noget at gøre godt igen. Eftermiddagen på Bernadottegården sluttede med, at forsamlingen sang »Dejlign er jorden«.

Mogens Henrik Nielsen

Da V 3 skød Hipo-reden i Asserbo i sæk den 5. maj 1945

Denne beretning om Lorentzen-Bandens endeligt i Asserbo Plantage den 5. maj 1945 skyldes en modstandsmands søn fra Grenaa, der på dette tidspunkt arbejdede på Staalvalseværket i Frederiksværk. Her fik han af sin kammerat denne beretning samt de originale fotos fra aktionen. Kammeratens far havde bekendte i modstandsgruppen »Kulsvierne«, som foretog angrebet på sommerhuset i Asserbo, hvor Lorentzen-Banden holdt til sammen med nogle Hipo-folk.

Den berømte »kampvogn« V 3 blev bygget på Staalvalseværket i Frederiksværk og var meget nøjagtigt tilpasset en af Frederikssundsbanens lastbiler. Den blev påmonteret lastbilen ved befrielsen i løbet af tre timer, hvorefter V 3 var kampklar.

I dag kan man se kampvognen foran Frihedsmuseet i København.

Den lokale modstandsgruppe i Grenaa – P E 2 – har fået beretningen overdraget, og det er Børge Juul

Jensen, Grenaa, der har indsendt den. Den er nu opbevaret på Grenaa Egnarkiv.

Den lokale avis skrev følgende om selve angrebet på sommerhuset:

Hele Hipo-Banden, der fik Dødsstødet i Asserbo, fanget

De fleste af Lorentzen-Gruppens 21 Medlemmer kræves dømt til Døden

Paa Politigaarden i København har man i disse Dage afsluttet Arbejdet med at skaffe Bevismateriale mod den saakaldte Lorentzen-Gruppe, og hele Materialet er blevet sendt til et Undersøgelseskammer.

Gruppens Ledere er Gangster-Parret den 30-årige Repræsentant Jørgen Lorentzen og hans Veninde Fru Anna Lund, som er 32 Aar. Det er efterhaanden godtgjort, at Lorentzen-Gruppen har bestaaet af 21 Medlemmer, som har begaaet 12 Mord, en lang Række Mordforsøg, Tortur af

Fanger, Røverier, Plyndringer og Indbrud. De myrdede er følgende:

- 1) overingeniør Robert Christensen, B & W,
- 2) Urmager Brinckmeyer,
- 3) Assurandør Milfeldt,
- 4) Pastor Tage Schack,
- 5) Landsretssagfører P. Schjørring Thyssen,
- 6) Fru Schjørring Thyssen,
- 7) Arbejdsmand Skovgaard Jensen,
- 8) Schalburgmanden Erik Johs. Petersen,
- 9) Kemigraf Finn Lorentzen,
- 10) Kemigraf Lemme,
- 11) Fængselsbetjent Kauffmann,
- 12) Maskinarbejder Helge E. Frederiksen.

Hipo-Reden blev stormet med Panservognen fra Frederiksværk

Som det vil erindres, blev langt den overvejende Del af Gruppen, ialt 16 Hipoer og den kvindelige Leder arresteret af Frihedskæmperne efter en voldsom Ildkamp i Asserbo Plantage ved Frederiksværk, hvor Modstandsbevægelsen fra denne By ved Hjælp af den fremstillede Panservogn stormede det lille Sommerhus, der var Banditternes Residens. Ved denne Lejlighed blev 3 Hipoer dræbt, mens flere, deriblandt Fru Lund, blev alvorligt saaret. Lorentzen og Anna Lund ligger endnu paa Sygehuset. Den kvindelige Gangsterfører har faaet fjernet den ene Arm, og muligvis skal den anden opereres bort. Under Opdagernes talrige Afhøringer af dem, skiftevis bandede og grædede Fru Lund, hedder det i »Aftenbladet«, medens Lorentzen, der var Inspektør i Restaurant »Mayfair«, hvor Veninden var Oldfrue, i Modsætning til Brøndum er stortalende og pralende.

Parret holdt til på Politigaarden, hvor Fangerne blev mishandlet med Gummiknippel, Floret eller Næveslag og Anna Lund ophidsede Hipoerne med Udbrud som: Skyd det Svin, saa koger vi Sæbe af ham, men gaa hen til Kloakken, for vi vil ikke have Gaarden svinet til.

Bilen bakkede lige hen til sommerhuset i Asserbo, og da hipoerne trods gentagne opfordringer ikke ville overgive sig, fik de et par maskingeværssalver, hvorved tre blev dræbt og flere blev såret, i alt blev 17 anholdt. (Maj 1945).

Lorentzen-gruppen

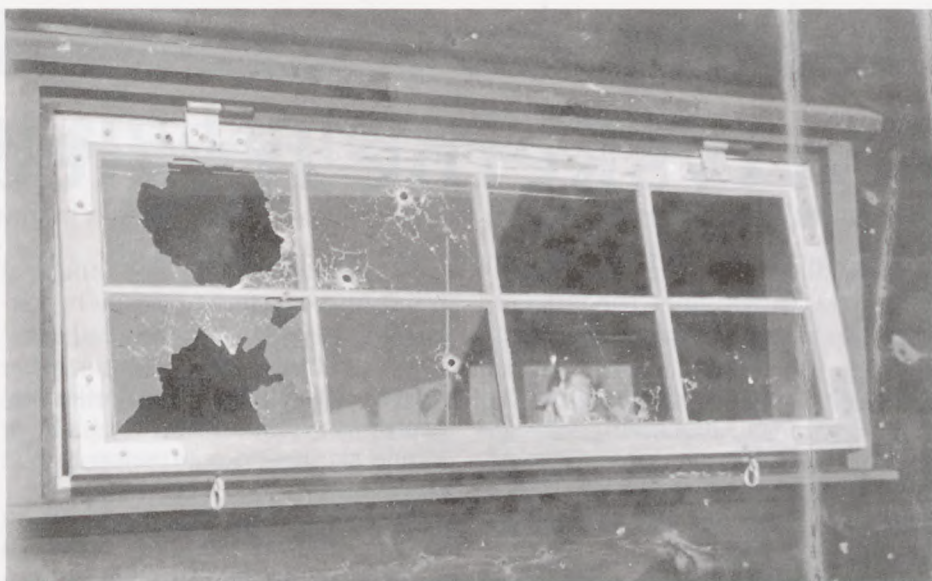
Om denne gruppe skriver Jørgen Røjel i sin bog »Holger Danske rejser sig«:

Jørgen Børge Aksel Lorentzen blev chef for Lorentzen-Gruppen, der oprindeligt var ledet af en tysker ved navn Ove Würtz. Lorentzen overtog lederskabet efter Würtz, da han fik Bunke på sin side. »Lorentzen-gruppen« specialiserede sig i clearing-mord og udførte f.eks. den 18.-20. april, efter at Hipokorpsets chef, Erik V. Petersen, var blevet dræbt af Holger Danske, i alt 5 mord på tilfældige personer samt talrige mordforsøg og bombeattentater rundt om i København. I flere tilfælde tog »Lorentzen-gruppen« modstandsfolk til fange og mishandlede dem i en sådan grad under afhøringerne, at de døde, hvorefter ligene blev henkastet på gaderne.

»Lorentzen-gruppen«s næstkommanderende var Anna Lund, født Nielsen, født den 19. maj 1913. Hun var gift med gruppens chef, Jørgen Børge Aksel Lorentzen. Hendes dæknavn var »Frk. Pisk«. Under ildkampen den 5. maj 1945 ved bandens arrestation i dens skjulested i Asserbo Plantage mistede hun en arm.

Ved angrebet, der blev gennemført af Frihedskæmpere fra Frederiksværk, brugte modstandsfolkene en hjemmelavet »panservogn«, som i dag står foran indgangen til Frihedsmuseet. Anna Lund blev dømt til døden ved 3 instanser, men hun ønskede ikke at søge om benådning. I 1950 fik hun straffen ændret til livsvarigt fængsel. Hun blev løsladt i 1956. Følgende blev dømt til døden og henrettet den 10. maj 1949: Jørgen Børge Aksel Lorentzen, Enrico Hakon Bernardo Rand, John Ernst Hemmingsen og Tage Petersen.

Følg. medlemmer af »Lorentzen-gruppen« blev dømt til døden, men fik straffen ændret til livsvarigt fængsel og få år efter, blev de løsladt: Holger Verner Hansen, Kurt Johansen og Kresten Kjersgaard.

Et vindue efter aktionen med V 3 i sommerhuset i Asserbo, i folkemunde døbt Hiporeden. (Maj 1945).

Fanger i skolegården i Frederiksværk. (Maj 1945).

På vej til internering.

Da tyskerne frygtede de døde

Torsdag den 2. december 1943 henrettede tyskerne fem unge frihedskæmpere på Skæring Hede nordøst for Århus.

Fire af de henrettede, Anders William Andersen, Otto Manly Christensen, Sven Christian Johannesen og Oluf Axelboe Kroer, var fra Randers, mens den femte, Georg Mørch Christiansen, var århusianer.

På 60 årsdagen for henrettelserne var der mindehøjtideligheder i såvel Skæring som i Mindelunden på Nordre kirkegård i Randers, hvor Anders Andersen, Sven Johannesen og Oluf Kroer blev begravet den 27. maj 1945. Siden fik også andre af byens faldne samt en canadisk flyver ved navn James Bradley hvilested her.

I overværelse af enkelte pårørende til de døde modstandsfolk lagde Gestapofangerne Randers blomster i Mindelunden om eftermiddagen 2. december 2003.

I dagene efter henrettelserne i Skæring måtte de pårørende gå for-gæves med deres ønske om at få de døde udleveret til begravelse. De var bragt til et ukendt sted, sagde besættelsesmagten. Efter Befrielsen blev kisterne – takket være en tysk soldats hukommelse – fundet så langt fra Skæring som Husbjerg Klit ved

Blåvandshuk. At tyskerne valgte at transportere kisterne med de henrettede tværs gennem Jylland til Husbjerg skyldtes givetvis frygt for, at befolkningen ville valfarte til offentligt kendte gravpladser. At noget sådant kunne ske havde man netop haft et eksempel på.

To dage før henrettelserne i Skæring var adjunkt Kai Hannibal Hoff blevet skudt under flugtforsøg på Thorsgades Kaserne i Randers. Kai Hoff blev begravet samme dags aften på Østre Kirkegård. Tilstede var kun

præsten – Poul Borchsenius og – en repræsentant for Hoff's familie – rektor A.B. Prip, Randers Statsskole. En større styrke tyske soldater afspærrede kirkegården, således at ingen kunne komme til at vise deltagelse.

Men hvad skete... næste dag var graven dækket med et sandt blomsterflor.

Den dag lærte tyskerne at frygte de døde.

Viggo Torstensson

Begge fotos er fra Mindelunden på Nordre Kirkegård i Randers. Foto: V.T.

Aksjonen mot studentene i 1943

De fleste af de norske studentene var under krigen engasjert i en eller annen form for illegal virksomhet, noe den tyske Rikskommisæreren i Norge, Josef Terboven, var fullt klar over, men han visste ikke hvem som gjorde hva.

Av Elling Kvamme

Natten til den 28. november blir Universitetets aula stukket i brann og studentene fikk skylden, noe de ikke hadde. Denne hendelsen ga Terboven det påskuddet han trengte til aksjonen.

Arrestasjonen

Den 30. november 1943 ble Universitet, lesesalene, universitetssykehusene (Rikshospitalet og Ullevål), studenthjem og studenthybler i Oslo omringet og 1200-1250 mannlige studenter arrestert. Studentene ble så sendt til en leir i Stavern og forhørt.

Omtrent 600 studenter ble av ukjente grunner løslatt, eller overført til andre leire. Rundt halvparten af de gjenværende ble 9. desember 1944 transportert med fangeskipet »Donau« og tog til SS-leiren i St. Andreas ved Sennheim og 7. januar 1944 de øvrige ca. 350 stykker, sendt til kz-Buchenwald, også med »Donau« og tog.

Sennheim gruppen

SS-offiserene trodde at studentene i Sennheim kunne verves til SS-soldater. Studentene fik her SS-kost og ret til å motta pakker. Dessuten fikk de undervisning i SS-ideologi, bl.a. av professorer fra Universitet i Freiburg. De var også blitt fratatt sivile klær og måttet ta på SS-uniformer. Etter å ha protestert til ingen nytte, klistret de plaster over beltet foran og rev af distinksjonene. De ble så truet med skytning.

Noen ble sendt til Universitetene i Freiburg og Heidelberg »zum studium kommandiert«. Da verken pisk eller gulrot nyttet, ble de til slutt oppgitt og satt til arbeid, spesielt å grave skyttergraver, »zu schanzen«.

Buchenwald gruppen

Studentene her skulle først tuktes for senere å bli sendt til Sennheim. De ble således først behandlet som vanlige fanger, snauklippet, fikk fangeklær, måtte stå på langvarige appeller i januarkulden osv, men ble senere internert i en brakke inni leiren, omgitt av piggtråd. De fikk da SS-kost, ret til å motta pakker og undervisning, spesielt i SS-ideologi, af SS-folk og professorer fra Universitetet i Jena.

Kontakt med de øvrige fangene var forbudt, men vår gode leder, tannlegestudenten Arnljot Gaare, klarte ved hjelp av vår tyske »Blockälteste« å smugle ut mat, spesielt til barna i leiren.

24. august 1944 ble Gustloff- og D.A.W.-fabrikkene like ved leiren, bombardert og ødelagt. De laget V1- og V2-bomber som ble brukt til terrorangrep mod engelske byer, spesielt London. Ca. 500 fanger som arbeidet der, ble drept, og et ukjent antall såret. Vi fikk anbrakt mange av våre sårede i vår brakke, pleiet dem og gitt dem mat.

7. juli 1944 ble 120 av oss i Buchenwald sendt til Sennheim og rest (med meg) den 23. oktober 1944.

De allierte hadde da besatt nesten hele Frankrike, og befant seg bare noen få mil fra Sennheim!

Etter de alliertes gjennombrudd ved grensen til Sveits ble vi alle som da var samlet i Sennheim, 21. november 1944 kommandert til avmarsj. En gruppe måtte marsjere til Freiburg, en annen til Bischoffingen og en tredje til Burkheim. Gruppene i Burkheim og Bischoffingen ble satt til militært arbeid og streiket.

Streiken i Burkheim

Gruppen i Burkheim hvor jeg var med, ble bl.a. satt til å bemanne en ferge over Rhinen som fraktet rester av troppene i Frankrike. Vi ble oppfattet som med-soldater, og sendte protestskriv til ingen nytte. Vi regnet med at både fergetransporten og streik var livsfarlig. Etter avstemming besluttet vi med knapt flertall å streike.

Arbeidsnektelsen skjedde på torget med sivilbefolkningen som tilskuere. Fergen ble senket samme dag. Vår kommandant ville skyte noen eller alle, og dro så til overkommandoen i Freiburg for nærmere ordre. Byen var nettopp blit bombet, og studentgruppen hvor én var blitt drept, hadde gjort sig fordelaktig bemerket ved å delta i redningsarbeidet av sivile. Som straff ble ingen skutt, men alle gruppene måtte i desember marsjere i 4 dager gjennom Alpirsbach uten mat. Deretter ble vi transportert til Buchenwald. Transporten varte i 4 dager i låste, overfylte godsvogner, hvor vi to ganger fikk en halv liter tynn suppe.

Tilbake til Buchenwald

Vi ankom leiren 14. desember og måtte stå 14 timer på appell uten mat, men ble reddet av arresterte danske politifolk som fikk smuglet mat til oss på »Abort«. Alle ble til en begynnelse anbrakt i »Kleinlager«, den dårligste del av leiren etter »Zeltlager«, teltleiren, og måtte arbeide. Senere fikk vi igjen vår gamle status i leiren.

Den norske Buchenwald foreningens historie

I desember 1944 fikk jeg gulsott og ble sendt på Revier (sykestuen). Der delte jeg seng med en rumensk lege. Vi ble gode venner, men fikk ikke kontakt før i 1993.

Han var rumensk delegat i CIBC, (Comite International Buchenwald Dora), og utvirket at jeg fikk invitasjon til komiteens møte, samme høst. Jeg fikk vite der at Norge var den eneste nasjon blant 24, som ikke hadde noen representant i foreningen, og at Norge kunne bli medlem hvis vi laget en norsk forening.

Den Norske Buchenwald Foreningen ble så formelt etablert 22. oktober 1994, med meg som formann.

Til Neuengamme og hjem

Før jul 1944 ble en gruppe på 47 sendt hjem som syke, og 1. mars 1945 ble resten sendt med tog i låste godsvogner til Neuengamme. Vi opplevde under togtransporten flere bombardementer. Spesielt farlig var ett om natten på jernbanestasjonen i Erfurt hvor nabotoget ble truffet.

20. mars ble vi reddet af grev Folke Bernadotte og sendt med De hvite busene først til Danmark, senere til Sverige og til slutt til Norge.

Etterord

Studentene hadde den store fordel at vi utgjorde en homogen gruppe unge menn. Likevel døde der i alt 17 studenter under oppholdet i Buchenwald og Sennheim eller kort tid etterpå.

Vi var ingen krigshelter. Vi var vanlige studenter påtvunget en okkupasjon og et fangenskap. Jeg tror dagens studenter ville ha handlet likedan som oss i en tilsvarende situasjon.

F.I.R.

27. september 2003 holdtes det internationale FIRs generalforsamling i Wien. Repræsenteret var 16 nationale forbund fra 10 europæiske lande.

Generalsekretær Oscar Wiesflecker aflagde beretning, hvori han omtalte de vigtigste begivenheder, heraf FNs udnævnelse af FIR med titlen: Ambassadør for freden.

Han omtalte problemet med, at medlemmerne bliver gamle, hvilket nogle allerede har imødegået ved at optage yngre. Nogle der ganske vist ikke selv har deltaget i modstandskampen mod Fascismen, men som deler de humanistiske mål og som sammen med de gamle modstandsfolk ønsker at agitere mod nynazister, racister, fremmedfjendtlighed og antisemitisme. Deraf opstår spørgsmålet, om FIR vil ændre sine statutter, så vi i samme ånd kan gå ind for en freldelig og social retfærdig verden.

I en livlig diskussion, hvori alle deltog, var man enige om en fortsættelse af FIR.

Da Oscar Wiesflecker som tidligere meddelt af helbredsgrunde ikke kunne fortsætte, blev Dr. Ulrich Schneider (VVN-BdA) udnævnt til midlertidig generalsekretær. Da samme forhold gjorde sig gældende for kassereren, Franz Czaslavsky, besluttedes det at flytte kassererposten til Tyskland.

Til slut valgtes en kommission, der indtil foråret 2004 skal forberede statutter og aktionsplan for forsættelsen af FIR. Oscar Wiesflecker blev medlem af denne kommission.

Fra Mahnruff, Østrig, november 2003. (Overs. djm.)

Rasmussen fordømmer samarbejdet med Nazismen

Den danske statsminister Anders Fogh Rasmussen har fordømt de danske regerings officielle samarbejde med de tyske besættelsesmyndigheder i tiden 1940-43.

I anledning af 60 års dagen for en folkelig opstand mod »Samarbejdspolitikken« den 29. august 1943, skrev han i et bidrag til avisen »Politiken«, at denne politik, som alle store partier var fælles om, at »denne politik var naiv og forkastelig.«

Den danske regering havde ved de tyske troppers indmarch i 1940 beordret, at landet skulle overgives straks uden nogen form for militær modstand, og tilmed tilbudt Hitler et samarbejde om at levere danske land-

brugsvarer til de tyske krigsforsyninger.

Som modydelse kunne den københavnske regering blive i embedet, en vidtgående selvforvaltning kunne opretholdes og Danmark holdes ude af krigen, hvad militæret angik.

Anders Fogh Rasmussen, hvis eget parti Venstre var medansvarlig for denne linie, ligesom Socialdemokratiet og alle andre partier med undtagelse af kommunisterne, tog som den første danske regeringschef siden krigen uforbeholden afstand fra denne »Samarbejdspolitik.«

Fra Mahnruff, Østrig, december 2003. (Overs. djm.)

Flaskepost fra KZ-fange opdaget efter 60 år

Mahnurf, juni 2003.

Efter næsten 60 år har byggearbejdere på Mindestedet Sachsenhausen nord for Berlin fundet en flaskepost fra en forhenværende fange.

Stiftelsen Brandenburgiske mindesteder beretter, at det hemmelige budskab i 1944 var blevet gemt i et hulrum i muren til den daværende KZ-kommandantur. En tysk og en polsk fange henviser til deres lange fangetid og udtrykker håbet om en snarlig ende på ns-regimet.

60 år efter, at det var skrevet har de-

res budskab til efterverdenen nået adressaten, siger Günter Morsch, direktør for mindestedet. Under byggeriet faldt flasken til jorden og gik itu. Derved kom et stykke papir på 16x10 centimeter til syne. Bygningen bliver for tiden restaureret og der indrettes besøgsrum.

Begge fanger blev befriet af de allierede. Tyskeren var fra Köln og døde i firserne. Hans enke fik at vide, hvad man havde fundet. Den polske fange udvandrede efter 1945 til USA eller Canada.

(Overs. djm.)

Video om Flemming Juncker

Journalisten Peter Laursen, Hald, der gennem de sidste 15 år har skrevet en række bøger om besættelsestiden og i TV udsendelser har berettet om ikke mindst Hvidsten-gruppen og Toldstrup-gruppen, har interesseret sig indgående for nyligt afdøde Flemming Juncker og har samlet en del af sit stof på en yderst seværdig video, der kan fås på forlaget Hellas (8983 Gjerlev J.).

Han er nu gået i gang med at samle alt tænkeligt stof omkring Juncker, der jo hører til den lille kreds, som ungdommen bør kende for alvor, for den betydning han fik for Danmark og modstandskampen, men så sandelig også som industrimand, landmand og skovbruger.

Til støtte for dette formål har Deres kongelige højheder Prins Joachim og Prinsesse Alexandra bevilget Laursen

et beløb på 10.000 kr. fra deres fond.

Det må håbes at der findes flere kilder med samme gode ide, så bogen kan blive færdig, mens der endnu er levende blandt Junckers gamle kamerater og fæller.

Dagmar Mørk Jensen

Højreekstremisten Zündel søger asyl

Mahnruf, maj 2003

Det canadiske indvandringsministerium undersøger, om det er muligt at sende højreekstremisten Zündel, der stammer fra Tyskland, tilbage til Tyskland.

USA har allerede sendt ham tilbage til Canada. Han søger nu asyl i Canada som politisk flygtning. Minister Dennis Coderre vil søge at hindre et misbrug af den canadiske asyllovgivning.

Jødiske organisationer og politikere ser heri en forhåelse af canadisk asylret. Zündels tilbagevenden har

udløst forbitrelse, idet han over en hjemmeside har udbredt hadpropaganda via Internettet.

Det er skamløst, at nogen, der fornægter jødeforfølgelserne, vil benytte sig af canadisk asylret, sagde den jødiske kongres. Præsidenten Keith Landy opfordrede Ottawa til at sende Zündel til Tyskland, hvor der venter ham en hæftestraf på grund af hans hadpropaganda.

Den 63-årige ekstremist er for tiden arresteret i Thorold i provinsen Ontario.

Zündel er født 1939 i Schwarzwald og kom til Canada i 1958 og fik som

»faktisk immigrant« ubegrænset opholdstilladelse. Fra Toronto udbredte han via sit forlag Samista skrifter, der enten benægtede eller underdrev jødeforfølgelserne.

Forsøg på at få canadisk statsborgerrettighed blev endelig afslået i december 2000. Mod Zündel, der kalder sig tysk-canadisk dissident, blev der i 2002 afsagt dom af Canadas menneskeretskommission, fordi han havde forsynet sig mod talefrihedens grundregler, idet han havde udbredt had på sin webside, og det var ulovligt.

(overs. dmj)

Fund af dokument i KZ-Neuengamme

På lejrområdet i Neuengamme fandt byggearbejdere et 59 år gammelt dokument under byggearbejdet. Dokumentet består af 14 sider, dobbeltbeskrevet. Derpå står 408 fanger med navn, erhverv og adresse. Fundet er af uvurderlig værdi, siger Jens Michelsen, videnskabelig medarbejder

på stedet. En stor del af dokumenterne fra Neuengamme blev ødelagt efter 2. verdenskrig. Der findes kun få beviser fra KZ-tiden. På listen drejer det sig om en fhv. fransk minister, gejstlige og andre vigtige personer fra Frankrig, forklarer Michelsen. De skulle være kommet til Neuengamme

i 1944 og var anbragt i et specielt område: »Prominentenlager.« Dokumentet er sikkert blevet anbragt under byggearbejde. I april 1945 kom fangerne til Theresienstadt. Næsten alle overlevede fængselsopholdet.

DMJ

Neuengamme

Den anden befrielse

På vegne af Hamburgs senat undskylder jeg mig over for ofrene for KZ Neuengamme for den spildte tid, udtalte justits senator Roger Kusch ved overgivelsen af Justitzvollzugsanstalt XII på det gamle KZ-areal til kulturmyndighederne den 30. juni 2003 i overværelse af 70 gæster, herunder repræsentanter fra Amicale Internationale. Med overgivelsen begynder sidste fase i lejrens overgang til mindsted.

Efter 55 år bliver det nu del af et mindsted for koncentrationslejren Neuengamme.

I alle de årtier, der er gået siden krigen, har de ansvarlige i Hamburg lavet sig deres egne planer i stedet for at høre efter, hvad ofrene havde at sige.

Den 8. september 1948 oprettedes et fængsel for mænd i bygningerne fra den forhenværende Neuengamme med det formål at slette skampletten fra fortiden, og i stedet oprette en for-

billedlig anstalt og skaffe verdensry for menneskelighed og moderne justits. Lige siden 1948 krævede de overlevende og mange lokale kræfter en værdig anvendelse af stedet.

Robert Pincon erindrede i sin tale om, at Amicalen lige siden sin grundlæggelse uophørligt har krævet et op-hør af denne skændsel, omkring et sted, der må lignedes ved en kirkegård.

Endelig i begyndelsen af halvfemserne begyndte politiske kredse at tænke anderledes. En senatskomite anbefalede en omstrukturering. I 2001 vedtoges enstemmigt, at fængslet skulle flyttes, så mindstedet kunne udvides.

Det nyvalgte senat med CDU og Schill-partiet sørgede umiddelbart efter sidste valg for en kortfristet irritation med sit krav om, dog ikke at flytte fængslet, men tværtimod at færdiggøre den påbegyndte udvidelse. Dette måtte senatet dog tage tilbage efter nationale og internationale pro-

tester. 1. borgmester Ole von Beust (CDU) fulgte det op med et tilsagn om en hurtigere færdiggørelse af mindstedet til 60 års dagen i maj 2005.

Med den formelle overgivelse begynder nu sidste fase af udbygningen af mindstedet. Efter at de bygninger, der var bygget efter 1945, er revet ned, vil de barakker, der er væk, blive fremstillet i relief. De bygninger, der er i behold, vil blive restaureret eller ombygget til anden anvendelse.

Den delvist restaurerede appelplads bliver færdiggjort i overensstemmelse med historien og hegnets forløb bliver stiliseret. Allerede fra 2002 er 3 nye udstillinger tilvebragt, bl.a. i en af de forblevne fange-barakker. I en anden vil der op til 2005 blive indrettet et studie- og mødelokale. En ny blev åbnet 6. september 2003 med titlen »Neuengamme.... endelig befriet«. Indvielsen heraf symboliseres den 6. september 2003 med mange gæster fra hele verden. Da blev netop overgivet en nylig i Frankrig fundet original-portdel.

(fra ANTIFA aug./sept. 2003)
oversat af DMJ

Vanhelligelse af Ravensbrück lejren

Natten mellem d. 11. og 12. oktober 2003 blev der øvet hærværk mod monumentet ved indgangen til Ravensbrück mindeparken, forestillende en gruppe deporterede. På en af statuerne blev der hængt et skilt op med en overstreget Davidstjerne og med antisemitiske skrivelser.

Stiftelsen for Mindesmærker i Brandenburg udtrykte sin forargelse over denne nye vanhelligelse af et lejrminde og mindede om, at Museet for Døds marchen, beliggende i Belwoskoven (i nærheden af Sachsenhausen) i september 2002 blev sat i brand af ekstreme højrekræfter, og at antisemitiske skrivelser også havde

besudlet det mindesmærke, der står på stedet. Dette attentat havde været kulminationen på en serie af vanhelligelser begået i 2002 mod mindesmærker og jødiske kirkegårde i Mecklenburg-Vorpommern og i den nordlige del af Brandenburg; hver eneste gang var antisemitiske skrivelser blevet efterladt, mange til dem som man fandt på monumentet i Ravensbrück.

»Et år er gået«, sagde Günter Morsch, direktøren for stiftelsen, »og vi er ved at miste tålmodigheden over for politiets mangel på resultater. Den frygt, vi havde for at se denne form for angreb fortsætte, har desværre vist sig at være berettiget. Gentagel-

sen af sådanne aktioner, med lignende skrivelser indikerer, at det ikke drejer sig om spontane og isolerede handlinger. Man må indse, at der er tale om planlagte aktioner fra ekstreme højregrupper med solide muligheder for organisering og logistik. Dette er yderst alarmerende. Vi beder altså myndighederne om at sætte alt ind på at arrestere de skyldige og destruere det ekstreme højres organisation, som står bag dem.«

Oversat af Bente Thorup, fra »Le Patriote Résistant«, november 2003.

Landsforeningen Sammenslutningen af erhvervshæmmede fra frihedskampen

4. Maj-Huset på Anholt

Hvis der er nogen af bladets læsere, som endnu ikke har besluttet hvor de skal holde deres ferie, er der endnu ledige perioder i 4. Maj-Huset på Anholt. Hele april og maj måned er der ledige uger, derefter skal vi hen til uge 38 og resten af året hvor der igen er ledige uger.

Huset har plads til 12 personer.

Huset bliver løbende moderniseret og vedligeholdt, men da det er et meget gammelt stenhus, bærer det naturligvis også præg af dette. Man kan sejle eller flyve til Anholt, man sejler fra Grenå Havn, hvor der er udmærkede parkeringspladser (uden betaling) det er muligt at få bilen med færgen, men det er dyrt, 1.900,00 kr. tur/retur excl. fører og passagerer.

På hjemmesiden www.anholt.dk findes yderligere oplysninger. Man flyver fra Tune lufthavn til Anholt.

Pris pr. person pr. uge i 4. Maj-Huset er i perioden 10. juni til september 200,00 kr. for medlemmer og 225,00 kr. for ikke medlemmer, 100,00 kr. for børn under 12 år.

Mindstebetaling for en uge i ovennævnte periode er 800,00 kr. Udenfor perioden 10. juni til 10. september 500,00 kr. uanset antal personer.

Tilmelding af 4. Maj-Huset foregår efter følgende kriterier, Modstandsfolk-enker-børn og øvrige.

Birthe Fuglsang
Strandbakkevej 28, 8250 Egå
Tlf. 86 22 40 46

Anholt

Milevidt fra støjen – 27 sømil fra Jylland

Året rundt er det en oplevelse at slappe af på Danmarks mest isolerede ø – Anholt.

Færgen fra Grenaa har plads til et par hundrede passagerer og kan medbringe biler – men hvorfor tage bil med til Anholt?

Øen i Kattegat er en 4-stjernet attraktion for cyklister og gående, som helt dominerer trafikken.

Gæster overnatter på kro eller pensionat, i sommerhus eller på den dejlige campingplads.

Anholt er spændende natur med Danmarks flotteste badestrand og Nordeuropas eneste ørken. Øens godt 150 faste beboere inviterer gæsterne til at tilbringe nogle dage milevidt fra hverdagens støj og hæsblæsende tempo – men kun 27 sømil fra Jylland.

Øen er ti kilometer lang og på 2.237 hektar, kystlinien er 26 kilometer og turistattraktionernes antal såre beskedent – bortset fra den enestående afslappethed og det største antal solskinstimer, som kan tælles noget sted i Danmark.

Frøslevlejrens Venners årsmøde

Efter generalforsamlingen 2003 i foreningen Frøslevlejrens Venner ser bestyrelsen sådan ud:

Bestyrelsen

Leif Nielsen (formand), Jeppe Aakjærvej 8, 6100 Haderslev	74 53 25 66
Elke Tastesen (næstf.), Jørgensgård 59, 6200 Aabenraa	74 62 14 38
Bent Sørensen (kasserer), Valsbølgade 26, 6330 Padborg	74 67 06 12
Else Lauritzen (sekretær), Ryttergabsvej 10, 6330 Padborg	74 67 65 58
Jørgen Fr. Edeling, Favrdalen 17, 6100 Haderslev	74 52 82 95
Mogens Dyre, Kærvej 14, 6400 Sønderborg	74 42 86 26
N.T. Winther, Jørgensgaard 85, 6400 Sønderborg	74 42 92 43
Harry Henriksen, Sennepsmarken 11, 3060 Espergærde	49 13 16 80
Erik Hauberg, Holballe 1, Randslet, 6470 Sydals	74 40 76 32

Suppleanter

Jørgen G. Madsen, V. Strandvej 53, 5450 Otterup	64 82 64 18
---	-------------

Revisorer

Niels Chr. Andersen, Volmersvej 5, 6330 Padborg	74 67 31 53
Jens N. Hansen, Lindevej 15, 6330 Padborg	74 67 32 91
Sønderjyllands Revision, Statsaut. Revisionsfirma	

Fondsbestyrelsen

Jørgen Fr. Edeling, Favrdalen 17, 6100 Haderslev	74 52 82 95
Elke Tastensen, Jørgensgård 59, 6200 Aabenraa	74 62 14 38
Herle Nielsen, Nørregade 29, Ballum, 6261 Bredebro	74 71 61 11
Viggo Poulsen, Gråkildevvej 58, 7700 Thisted	97 92 35 29
Carl Holst, Amtsgården, Skelbækvej 2, 6200 Aabenraa	74 33 50 50

e-mail: post@lejren.org

Home-page: www.lejren.org

Sydbank A/S reg. nr. 8065, kt. nr. 1000822

Danske Bank, reg. nr. 4652, konto nr. 509096

CVR. nr. 20 06 30 41

Billedet viser Frøslevlejrens Venners årstævne. Nogle kaldte det parasolstævne. Temperaturen var 30 C. Foto: Harry Henriksen.

»Glem ikke«

Til alle Bedsteforældre!

Jeg hedder Fleur og er 28 år ung.

Jeg er barnebarn af Dagmar og Villy Mørk Jensen fra Aabenraa.

Fra min mormor kunne jeg forstå at BLADETs medarbejdere på langt sigt mangler efterfølgere. Det er jo klart at nogen af de dygtige mennesker bagved BLADET også en gang vil på pension. Og nu kommer jeg faktisk til det jeg gerne vil bede jer om. Jeg kunne rigtig godt tænke mig at fortsætte tanken og meningen med Bladet. Dvs. jeg vil prøve at lave et lille blad som informationspoint til jer.

Jeg har jo ikke mulighed for at lave et så fint BLAD i fremtiden som det er nu, men jeg vil gerne prøve mit bedste.

Min tanke er at holde ved den idé BLADET stammer fra.

Jeg vil gerne hjælpe jer med at holde kontakt med hinanden, MEN jeg vil også gerne informere andre. Jeg ved at der er mange fra min generation som vil høre jeres historie hvis vi må.

Det er jo også det I alle vil. Op-lys og informer!!!!

Men jeg har meget brug for jeres hjælp.

Og en stor hjælp vil det være hvis I fortæller jeres børn og børnebørn at vi skal holde sammen for aldrig at glemme den tid I skulle opleve.

Jeg vil blive glad for at høre Jeres mening.

Mange hilsener til Jer alle sammen.

Fleur Mørk
Damms Teglgård 28
6200 Aabenraa
Danmark
E-mail: fleur@webspeed.dk

Klip fra aviser og blade

Berlinske Tidende torsdag den 12. februar 2004

Dansk bandit på fri fod i Tyskland

Man behøver ikke at gå til Kroatien for finde eksempler på krigsforbrydere, der klarer frisag og undgår retfærdig straf for deres forbrydelser. I dag findes en dansk bandit, der hidtil har klaret frisag og ikke er blevet draget til ansvar for sin meddelagtighed i drab på danske. Han lever i bedste velgående i Hamburg. Det er SS-manden Walther Carl Rasmussen, om hvem det er bevist fra vidneudsagn i tyske og danske retssale, at han har været med til at nedskyde danske borgere, som uden dom blev slæbt ud på afsides steder og mejet ned. Trods gentagne anmodninger til Rigadvokaten fra pårørende og gamle modstandsfolk, er det ikke lykkedes at vinde gehør for, at denne mand bør udleveres og domfældes for sine gerninger. Man dækker sig under en påstand om, at i Tyskland har man slået en streg over naziregimets forbrydelser mod menneskeheden.

Det er en sandhed med modifikationer. Det er glædeligt, at mange danske tvangsarbejdere nu får tildelt en erstatning for deres lidelser, men bør pårørende til de likviderede modstandsfolk ikke vises respekt ved at gerningsmændene (de, der endnu lever) drages til ansvar?

Det fremgår af mange vidneudsagn ved tyske domstole, at SS-manden Walther Ras-

Af Herluf Rasmussen
Tidl. modstandsmand

mussen deltog i massakren på Køgevej, hvor 11 danske uden domfældelse blev mejet ned af en peleton af navngivne tyskere og danske, som udførte det beskidte arbejde for Gestapo. Kun en enkelt fik sin fortjente straf: Ib Birkedal Hansen blev dømt til døden og umiddelbart derefter henrettet af udvalgte politifolk fra Københavns Politi. Hvorfor fik Walther Rasmussen ikke den samme behandling?

Samme Rasmussens navn dukker også op, da Gestapo organiserede to grupper, der fik til opgave at opsøge navngivne personer på deres bopæl, slæbe dem ned på gaden, likvidere dem og kaste liget op på en lastvogn. Den gruppe, som Rasmussen tilhørte, blev ledet af en kriminalsekretær Lackner, og Rasmussen var den eneste danske i denne gruppe. Gestapo gik efter en liste over personer, som skulle være tilknyttet modstandsbevægelsen.

Det er ubegribeligt, at man fra dansk side har været så uinteressert i at få Walther Rasmussen udleveret og domfældt. Er årsagen den, at Walther Rasmussen havde et samarbejde med dele af dansk politi, og at det ikke må komme frem. Det tror jeg. Dansk politi kan kun frigøre sig fra denne anklage ved at lægge kortene på bordet. Hvornår gør de det?

Det forekommer – efterhånden – mærkeligt, at vi skal erindre danske politikere om den oms-tændighed, at KRIGSFORBRYDERE stadig kan gå fri i vore nabolande.

Vore politikere har dog vedtaget, at EU borgere kan udleveres til det EU land, hvor forbrydel-sen er begået.

»Meget dansk«.

Red.

Nyt FN-organ skal forhindre folke­drab

Det internationale samfund griber for sent ind i konflikter til at kunne hindre massedrab, mener Kofi Annan.

FNs generalsekretær, Kofi Annan, foreslog i går, at der oprettes et nyt FN-organ, som i fremtiden skal forhindre folke­drab. Forslaget blev lagt frem ved åbningen af en tre dage lang konference i Stockholm om folke­drab.

Kofi Annan sagde, at midlerne til at forhindre folke­drab findes, men at det er den politiske vilje, som savnes.

»Intet spørgsmål og ingen pligt er vigtigere end at forebygge folke­drab. Det var en af årsagerne til, at FN i sin tid blev oprettet,« sagde Kofi Annan i sin åbningstale til konferencen, der har over 1.000 deltagere, heriblandt ti stats- og regeringschefer.

Annan pegede på, at trods FN forekommer folke­drab stadig, og kun sjældent griber det internationale samfund ind. Han mener, det skyldes, at stater og regeringer undlader at

betegne massedrab for netop folke­drab for at undgå at gribe ind.

Annan henviste i den forbindelse til folke­drabet Rwanda i 1994, hvor knap en million mennesker omkom. En række lande – og FN – var klar over, at et folke­drab var under opsejling og fandt sted. Men ingen greb ind, før det var for sent.

Annan foreslog derfor, at FN opretter et organ, som akut kan gribe ind og forsøge at forhindre folke­drab, blandt andet ved at Sikkerhedsrådet hurtigt skal kunne gennemføre forholdsregler.

Konferencen om folke­drab er den fjerde og sidste i en serie kaldet Stockholm Internationella Forum. FN's konvention om folke­drab blev vedtaget i 1948. Dermed kunne nazistiske krigsforbrydere ikke blive dømt for deres folke­drab på

Flere jødiske ofre

Der var sandsynligvis mange flere ofre for medicinske eksperimenter på jøder under Anden Verdenskrig end hidtil antaget. Det står fast efter offentliggørelsen af vidneudsagn i går i USA. De blev sendt til en forligskomite under »Konferencen for Jødiske Materielle Krav Mod Tyskland«.

Indtil videre har 1.778 jødiske ofre for medicinske eksperimenter reageret over for jødiske grupper, der uddeler penge fra forlig, der blev opnået for nylig i forbindelse med en række Holocaust-retssager, der var anlagt ved amerikanske domstole.

jøder. Ved Nürnberg-processerne i 1945-46 blev de nazistiske krigsforbrydere i stedet dømt for forbrydelser mod freden og forbrydelser mod menneskeheden.

Ritzau/TT

Kommer det til at gå som det plejer. Der oprettes et nyt organ af FN – men så sker der heller ikke mere. Vi håber det ikke!

Red.

BØGER

Sønderjylland under krig og besættelse 1940-1945

Ved Hans Schultz Hansen og Henrik Skov Kristensen

204 sider, illustreret og indbundet

Pris: Kr. 198,00

Forlag: Historisk samfund for Sønderjylland

Det dramatiske kapitel i Danmarks nyere historie. Besættelsen. Sønderjylland var den del af riget, der havde største aktier i spil. Det tyske mindretal vejrede morgenluft og så gerne – og arbejdede både hårdt og landsforræderisk på – at grænsen blev flyttet tilbage til Kongeåen, som den var indtil 1920.

Når man læser bogen – som er fremragende – er der dog noget der kunne ændres, til det bedre. Sønderjylland optræder nogle steder under navnet Nordslesvig. Det havde været godt om man var blevet enige om navnet.

Landsdelens flertal og mindretallet havde det stadig dårligere med hinanden, det blev en sindelagskamp. En kamp for demokratiet, folkestyre mod det sataniske diktatur i Tyskland. Modstandskampen kom dog også senere i gang i Sønderjylland, hvilket kan ses af, at der var få kommunister, at landsdelens førende politikere og de nationale foreningers førende ledere og politikerne stod sammen med samarbejdsregeringen – udelukkende – i hvert fald set i år 2000, for at undgå en grænseflytning.

Det er kompetente forfattere/historikere der har skrevet bogen:

Henrik Skov Kristensen skriver om 9. april og grænseflytningsrygterne. Hans Schultz Hansen om sindelagskamp og samarbejdspolitik. Frank Lubowitz om det tyske mindretal. René Rasmussen om de danske nazister. Birgitte Vestergaard Futtrup om dagligdag og levevilkår. Niels Vium Olsen om opposition, modstand og modstandskamp. H.S.K. igen, om besættelsens sidste år, befrielsen, interneringerne og retsopgøret

og Axel Johnsen om det danske mindretal syd for grænsen.

Hvor meget man skulle tilpasse sig Tyskland kom ofte »op« blandt Sønderjyderne, her er en episode fra sommeren gengivet. Episoden udspillede sig da Tønder skulle fejre sit 700 års byjubelæum. Indenrigsminister Jørgen Jørgensen, nogle embedsmænd og landsdelens mindretalsleder pastor Schmidt Vodder skulle tale. Der blev også holdt en del taler både fra dansk og tysk side – dog uden at berøre det prekære emne, at Danmark var besat af Tyskland.

En af tilhørerne – chefen for grænsegendarmeriet, Paludan-Muller rejste sig og sagde højt og tydeligt: »Det er meget godt med al den tale om naboskab og fordragelighed. Der er bare det i vejen, at det er ødelagt for de første 200 år, af det som skete den 9. april.« Indenrigsministeren sagde: »Han er jo tosset, han må væk«.

Hvem sagde samarbejdsregering – og havde ret.

Afsnittet dagligdag og levevilkår omhandler – og giver gode oplysninger om rationeringer og varemangel. Rationeringerne var med til – var garantien for – at de mindrebemidlede fik det mest nødvendige. Alligevel noterede skolelægerne, at børnene voksede langsommere og vejede for lidt. Danskerne havde før 2. verdenskrig et gennemsnitligt forbrug af 90.000-100.000 kalorier om måneden. Det ringeste år under besættelsen var 1942 da var forbruget faldet til 83.000 kalorier, herefter gik det fremad. Købekortsordninger, den lavere arbejdsløshed og omtalte rationeringer hjalp nu.

Trafikken var i 1945 nede på 20% af normalen og i Sønderjylland var mange skoler beslaglagt – eks. i Haderslev – var næsten alle skoler beslaglagt fra 1944 og til befrielsen.

Retsopgøret var – stort set – retfærdigt også i Sønderjylland selvom det ikke blev glemt, at af 291 internerede grænsegendarmere blev 141 sendt i tysk KZ-lejre og hvor 27 % døde de næste 5 måneder.

13.000 danskere blev dømt efter befrielsen, heraf var 25 % hjemmety skere, så det var et stort tal og da der ikke opstod selvtægt – »De lange knives nat« – som i Frankrig, hvor mellem 30.000 til 70.000 blot blev stillet op af en mur og skudt, kan vi godt være vort opgør bekendt.

Måske er der for mange efterrationaliseringer – måske umuligt at undgå. Alligevel en sober bog.

Litteratur og kilder, faktabokse og navneregister er med – det er et gode.

Kaj Christensen

Danisk Unity

A Political party between Fascisme and Resistance 1936-1947

Af Henrik Lundbak

312 sider, illustreret og indbundet.

Pris: Kr. 248,00

Forlag: Museum Tusulanum.

I indledningen står der, bl.a., og jeg citerer: In 2001 I published my thesis on the history of the political party Danish Unity between 1936-1947 under the title Staten stærk og folket frit (A Strong State and a Free People).

I defended it for the doctorate on May 4 2001, the anniversary of Denmark's liberation in 1945.

The present edition has been arranged for an international public. I present at reduced version of the original text and references have been concentrated as summaries after each chapter, since with a few exceptions they would be to archival material in Danish.

Da bogen Staten stærk og folket frit har været anmeldt i Modstandskampen 1940-45 den 4. august 2001 side 22 henviser vi interesserede til at læse denne bog – på dansk.

Kaj Christensen

Sentenser

Har det pædagogiske teoretiske præsteskab i Danmark virkelig behov for, at ændre navnet Danmark til region?

Hvad med Gau Nord!

Kaj Christensen

Der var et yndigt land, som vi sang i min skoletid.

Skal det ændres til, der er en ynkelig region?

Kaj Christensen

En tanke blev sået

De sprængte utallige normer, der bandt.
Vi andre nød godt af de sejre, de vandt.
Nu ser vi så selv, som de gamle før os,
at tryghed kun nås ved bestandig at slås!

ADRESSELISTE

ERHVERVSHÆMMEDE

FRA FRIHEDSKAMPEN

Aalborg afd.: Fmd.: Børge Dahl,
Herskindsgade 9, 9000 Aalborg, tlf. 98 12 84 92
Kontor: Sofieldalsvej 80, 9200 Aalborg SV,
tlf. 98 18 58 18, åbent torsdag 10-16. Åbent for
kammeratligt samvær torsdag 14-17.

Esbjerg afd.: Fmd.: Gerth Andersen,
Højtoftevej 2, 6700 Esbjerg, tlf. 75 13 28 40.
Kontor: Gammel Fritidscenter,
Grønnevangsvej (ved Østerbycentret),
6700 Esbjerg. Åbent hver onsdag 14-17.

Kolding:

Kontor: Staldgården.
Åbent torsdag 14-16

Odense afd.: Fmd.: Henry Jensen,
Strynøgade 14, 5000 Odense C, tlf. 65 90 32 02
Kass.: Alfred Andersen, Bregnevej 7,
5220 Odense SØ, tlf. 66 11 58 69.

Omegnsafdelingen.:

Fmd.: Eigil Skov Jørgensen, Strandvej 35,
Kullhus, 3630 Jægerspris, tlf. 47 53 02 48,
giro 8011788, sociale sager v/Hans Otte,
Smakkegårdsvej 165, 2820 Gentofte,
tlf./fax 39 65 59 07.

Sjællands afd.:

Fmd.: Mogens Henrik Nielsen, Nystedvej 14,
Veddelev, 4000 Roskilde, tlf. 46 75 77 13
Kass.: Villy Jensen, Lindevej 12,
3200 Helsinge, tlf. 48 79 45 91

Sydfyns afd.: Fmd.: Ole Martinussen,
Bruuns Alle 20, 5700 Svendborg, tlf. 62 21 40 48

Sydøstjysk afd.: Fmd.: Jens Jac. Jensen,
Kragelundvej 29, 7080 Børkop,
tlf. 75 86 63 52.

Kontor: Vendersgade 28, tlf. 75 93 29 73.
Åbent tirsdag 14-16

Århus afd.:

Kontaktperson: Bruno Bøtker,
Palludan-Møllers Vej 63,2 TH
8210 Århus V
tlf. 86 10 28 48

ALLIEREDE KRIGSSEJLERES VETERANFORENING

Fmd.: Else Lizier, Tårnvej 20, 2610 Rødovre,
tlf. 36 70 03 68
Kass.: Erik Qvist, Udsigten 16, 4220 Korsør,
tlf. 58 37 78 06

AMALIENBORGKLUBBEN

Frank Zorn, Bernadotteparken 24,
4000 Roskilde, tlf. 36 70 04 02

BUCHENWALD-KLUBBEN

Aalborg: Fmd.: Chresten Stendahl,
Rinddalen 33, 9550 Mariager, tlf. 98 54 14 26
Kass.: Henry Jensen, Vestpieren 18,
9370 Hals, tlf. 98 25 18 56

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: John Nielsen, Margrethesvej 28, Ejby,
4070 Kirke Hyllinge, tlf. 46 40 50 87
Giro: 87 446 867

FORENINGEN AF GESTAPOFANGER FRA BESÆTTELSEN

Fmd.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500
Værløse, tlf. 44 48 56 74
Kass.: Salle Fischermann, Toftekærvej 28 C,
2820 Gentofte, tlf. 39 65 89 90

GESTAPOFANGERNE RANDERS

Fmd.: Frode Greve Rasmussen,
Lyngdalvej 18, 8500 Grenå, tlf. 86 30 90 76
Kass.: Karen Andersen, Gadevænget 1, 8900
Randers, tlf. 86 43 85 86, giro 663 8961

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Peter Møller Madsen, H.H. Kochsvej 4,
Blok 2, værl. 240, 4000 Roskilde, tlf. 36 16 60 98
Kass.: Carl Adolf Sørensen, Egernvej 24,
8270 Højbjerg, tlf. 86 27 23 47

HORSERØD STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Anton Nielsen,
Møllevej 17, 3650 Ølstykke, tlf. 47 17 90 69
Kass.: Bodil Enoch, Brøndbyøster Torv 51 5.th.,
2605 Brøndby, tlf. 36 75 45 94

KRIGSSEJLERGRUPPEN 1939-1945

Bent Ørberg og Bjørg Vitnes,
Torvegade 64, 3. & 4. tv., 1400 Kbh. K,
tlf. 32 95 22 06/32 95 55 04

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Helge Hansen, Hovedgaden 38, 4350
Uggerløse, tlf. 59 18 80 09
Kass.: Cornelius Olsen, Gammelgårds Alle 111,
2665 Vallensbæk Strand, tlf. 43 54 78 36

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Peder Søegård, Reedtzholmvej 114,
4736 Karrebæksmunde, tlf./fax 55 44 10 32
E-post: pse17@dadlnet.dk

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Birgit Krasnik Fischermann, Gl. Vartov
Vej 29, 2. tv., 2900 Hellerup, tlf. 39 62 83 55
Kass.: Michael Fingeret, Herman Triers Plads
2, 1631 Kbh. V, tlf. 35 37 11 21

FORH. KONTORCHEF

I FRIHEDSFONDEN

Anna-Lise Clausen, Præstefælledvej 67,
2770 Kastrup, tlf. 32 51 50 13

ARBEJDSKADESTYRELSEN

Æbeløgade 1, Postboks 3000, 2100 Kbh. Ø,
tlf. 39 17 77 00, fax 39 17 77 11

AMICALE INTERNATIONALE DE NEUENGAMME (AIN)

Vicepræsident Ernst Nielsen,
Sofielunden 14, 2600 Glostrup

FÉDÉRATION INTERNATIONALE DES RÉSISTANTS, DANMARK (FIR)

Mogens Henrik Nielsen, Nystedvej 14,
Veddelev, 4000 Roskilde, tlf. 46 75 77 13

BERNADOTTEGÅRDEN

Bernadottégården 94, 9560 Hadsund,
tlf. 96 53 13 50

BERNADOTTEGÅRDEN

H.H. Kochsvej 4, Himmelev, 4000 Roskilde,
tlf. 46 31 60 00

MINDELUNDEN RYVANGEN

Tuborgvej 33, 2900 Hellerup, tlf. 39 62 14 67.

BANGSBO MUSEUM

9900 Frederikshavn, tlf. 98 42 31 11.

FRIHEDSMUSEET

Churchillparken 7, 1263 København,
tlf. 33 13 77 14.

MUSEET FOR FRØSLEVLEJREN

Lejrvejen 83, Frøslev, 6330 Padborg,
tlf. 74 67 65 57.

MUSEET PÅ KOLDINGSHUS

Postboks 91, 6000 Kolding, tlf. 76 33 81 99.
Åbent kl. 10-17.

HORSERØDSLEJRENS MUSEUM

Esrumvej 367, 3000 Helsingør. Åbent søndag,
tirsdag og torsdag kl. 11-15.

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: Ejes af De Erhvervshæmmede.
12 senge. Adresse: 4. Maj-huset, 8582 Anholt
by. Henv. til S.E.F. Skovvangsvej 220, 8200
Århus N, tlf. 86 16 91 18, i kontortiden eller
Birthe Fuglsang, Strandbakkevej 28, 8250 Egå,
tlf. 86 22 40 46. Ansøgning om ophold i
højsæsonen skriftlig senest den 1. februar.